

3. Кононенко О.І. Багатомірність структури перфекціонізму особистості: теоретико-методологічний аспект / О.І. Кононенко // Вісник Національного університету оборони України. – К. : НУОУ, 2015. – Вип. 4(45). – С. 234–246.

4. Королева А.Г. Социально-педагогические проблемы диверсификации образования взрослых / А.Г. Королева // Человек и образование. – 2013. – № 2(35). – С. 113–116.

5. Коротков Э.М. Исследование систем управления / Э.М. Коротков. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : ДеКА, 2003. – 336 с.

6. Кудрина Е.Л. Диверсификация высшего профессионального образования в сфере культуры и искусства : автореф. дис. ... д-р пед. наук : спец. 13.00.05 ; 13.00.08 / Е.Л. Кудрина. – М., 1999. – 44 с.

7. Рыночная экономика: 200 терминов / под общ. ред. Г.Я. Кипермана. – М. : Политиздат, 1991. – 224 с.

УДК 159.923:[331.101+316.628]

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ПРАЦЕЮ ЯК ОСОБИСТІСНИЙ РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ФАХІВЦІВ СТРЕСОГЕННИХ ПРОФЕСІЙ

Лазорко О.В., к. психол. н.,
доцент кафедри загальної та соціальної психології
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У статті розглянуто психологічний конструкт «задоволеність працею як особистісний ресурс професійної безпеки особистості». Представлено емпіричний матеріал щодо обґрунтування центральної позиції стану задоволеності працею в структурі професійної безпеки фахівців стресогенних професій. Розроблена програма емпіричного дослідження та комплекс використаних методів математичної обробки результатів дослідження дає змогу конкретизувати соціально-психологічний зміст задоволеності працею медичних працівників із різним стажем професійної діяльності, які працюють у різних умовах емоційної напруженості. Визначено модальні ознаки мотиваційної детермінації задоволеності працею в лікарів і медичних сестер, які працюють у різних умовах емоційної напруженості, зокрема, інструментальну відповідальність та внутрішню компетентність, які за психологічним змістом є не лише ознакою професійної нормативності цих фахівців, а й потужним особистісним ресурсом їхнього професійного зростання та саморозвитку.

Ключові слова: задоволеність працею, професійна безпека, особистісний ресурс, умови емоційної напруженості, медичні працівники.

В статье рассмотрен психологический конструкт «удовлетворенность трудом как личностный ресурс профессиональной безопасности личности». Представлен эмпирический материал по обоснованию центральной позиции состояния удовлетворенности трудом в структуре профессиональной безопасности специалистов стрессогенных профессий. Разработанная программа эмпирического исследования и комплекс использованных методов математической обработки результатов исследования позволяют конкретизировать социально-психологическое содержание удовлетворенности трудом медицинских работников с различным стажем профессиональной деятельности, работающих в различных условиях эмоциональной напряженности. Определены модальные признаки мотивационной детерминации удовлетворенности трудом у врачей и медицинских сестер, работающих в различных условиях эмоциональной напряженности, в частности, инструментальная ответственность и внутренняя компетентность, которые по психологическому содержанию не только являются признаком профессиональной нормативности этих специалистов, но и мощным личностным ресурсом их профессионального роста и саморазвития.

Ключевые слова: удовлетворенность трудом, профессиональная безопасность, личностный ресурс, условия эмоциональной напряженности, медицинские работники.

Lazorko O.V. JOB SATISFACTION AS PROFESSIONAL SAFETY PERSONAL RESOURCE OF STRESSOGENIC PROFESSIONS SPECIALISTS

The article deals with the psychological construct of job satisfaction as personal resource of personal professional safety and results of empirical research concerning central position of job satisfaction state in the structure of professional safety of stressogenic professions specialists are represented. The program of empirical research and complex of used mathematical processing methods of research results enable to precise socio-psychological meaning of job satisfaction of medical workers with different professional experience working in different conditions of emotional tension. Representative modal features of job satisfaction of motivational determination of doctors and nurses who work in different conditions of emotional tension have been defined – instrumental responsibilities and internal competence, which in psychological content is the sign not only of professional normativity of these specialists, but also the powerful personal resource of their professional growth and self-development.

Key words: job satisfaction, professional safety, personal resource, conditions of emotional tension, medical workers.

Постановка проблеми. Реалії сучасного соціально-економічного життя все частіше ініціюють вивчення психологічних аспектів ефективної професійної соціалізації особистості, у якій одне з перших місць посідає проблема вивчення задоволеності фахівця працею. Тому найчастіше цей психологічний феномен розглядають як потужний компонент професійної адаптації особистості, що особливо важливо в межах реалізації професійної діяльності в емоційно напружених, або стресогенних, умовах. Водночас психологічний стан задоволеності працею є визначальним фактором забезпечення ефективного життєзабезпечення фахівця, що критеріально визначає рівень його професійної безпеки. Тобто в цьому разі йдеться як про усвідомлення людиною професійних здібностей, інтересів та мотивів, так і про усвідомлення відповідності тим вимогам, які ставить перед людиною професійна діяльність. Тому контекст вивчення задоволеності працею як критеріальної ресурсної ознаки професійної безпеки особистості є своєчасним, адже такий ракурс розгляду проблеми дає можливість по-новому поглянути на аспекти збереження, рекреації й відтворення фахівців стресогенних професій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті нашого розгляду важливого значення набувають праці, у яких висвітлено різні аспекти життєвого й професійного розвитку особистості (розвідки К. Абульханової-Славської, Б. Ананьева, Ж. Вірної, З. Карпенко, І. Кона, Н. Логінової, С. Максименка, В. Моргуна та інших учених); аспекти задоволеності працею як соціально-психологічного явища співвідношення людиною своїх актуальних і потенційних можливостей, її актуального рівня розвитку з вимогами професійного середовища (праці В. Бодрова, Ю. Забродіна, Є. Климова, М. Пряжнікова, А. Фонарьова та інших авторів); концептуальні питання вивчення еталонної моделі особистісної та професійної структури професіонала, зіставлення образу «Я-професійного» й «образу професіонала», оцінки їх неузгодженості (розвідки таких учених, як О. Бондаренко, Ф. Василюк, Л. Дикая, С. Смирнов, Н. Шевченко та інші). Як самостійний предмет дослідження можна розглядати вивчення емоційно напружених умов професійної діяльності (проведені такими науковцями, як В. Бойко, Н. Водоп'янова, Дж. Грінберг, Є. Ільїн, Р. Лазарус, В. Медведєв, Г. Нікіфоров та інші), а також наукові здобутки щодо етики й деонтології професійної діяльності медичного працівника (розкриті в працях таких авторів, як І. Гурвіч, І. Жукова,

Б. Карвасарський, С. Лібіх, В. Ташликов, Й. Харді, О. Шевченко, Л. Юр'єва та інші), які склали основу для нових інтерпретацій вивчення запропонованої проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування конструкту задоволеності працею як особистісного ресурсу професійної безпеки особистості та представлення емпіричного матеріалу щодо визначення центральної позиції стану задоволеності працею в структурі професійної безпеки фахівців стресогенних професій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичний аналіз запропонованої проблеми потребує насамперед розгляду терміна «задоволеність працею», який у сучасній психологічній літературі межує з такими поняттями, як «задоволеність життям», «благополуччя особистості», «якість життя», що не лише є близькими за змістом, а й розкривають різноманітність шляхів його наукової інтерпретації. Узагальнюючи теоретико-емпіричний матеріал, можна виокремити такі центральні позиції наукового вивчення проблеми: позиція стану здоров'я, впливу хвороби й процесу лікування (її підтримують Н. Авдєєва, Н. Басалаєва, В. Каган, О. Лурія та інші автори); деталізація суб'єктивного благополуччя, його структури, впливу життєвих цілей на суб'єктивне благополуччя, гендерних особливостей у переживанні суб'єктивного благополуччя (її підтримують В. Духневич, Ю. Лісіцин, Б. Париґін, Т. Титаренко та інші вчені); вивчення емоційного ставлення до свого життя, що є одним із провідних компонентів суб'єктивного благополуччя (його пропагують Н. Водоп'янова, Д. Корольов, О. Саннікова, Р. Шаміонов та інші науковці); вивчення самоактуалізації особистості (проведене А. Маслоу), соціального інтересу (яким займається А. Адлер); позиція самооцінки як збігу «Я-реального» та «Я-ідеального» (її підтримує К. Роджерс).

Загалом з огляду на загальне тлумачення терміна «задовольняти» як «бути відповідним до чийхось вимог, сподівань» [11, с. 132] поняття «задоволеність працею» можна розглядати як суб'єктивну оцінку фахівцем якості професійних об'єктів, умов життя й професійної діяльності, відносин із людьми, самих людей та самого себе. З такого визначення добре простежується економічна функція поняття «задоволеність працею», адже при цьому актуалізується пріоритетність цінностей, потреб людини й умов для їх реалізації: виконуючи професійні функції, людина повинна балансувати між задоволенням власних потреб і потреб суспільства, підтримувати рівновагу між

внутрішніми механізмами функціонування й умовами соціально-психологічного простору.

Безперечним у цьому контексті розгляду проблеми є аспект аналізу феномена професійної безпеки. Як зазначалось в одній із робіт Ж. Вірної, питання професійної безпеки є вкрай актуальними на тлі розгляду ефективної професіоналізації особистості, яка в межах складних соціально-економічних умов розвитку сучасного українського суспільства переживає безліч небезпечних моментів, пов'язаних із руйнівними ефектами усталеної системи професійного становлення та розвитку фахівця. Ці аспекти не є позбавленими особистісно-професійних трансформацій професійної свідомості й поведінки, виявляються в професійних деформаціях фахівця [14]. Коли йдеться про фахівців стресогенних професій, то актуальність цієї проблеми посилюється.

З метою деталізації формату взаємозв'язку проблеми задоволеності працею з питанням професійної безпеки особистості нами сконструйовано *структурно-ієрархічну модель професійної безпеки особистості*, під час побудови якої виведено такі центральні конструкти розуміння професійної безпеки особистості:

– професійна безпека особистості не лише зумовлює ефективність розвитку професійної діяльності, а й сама є результатом розвитку особистості;

– професійна безпека особистості реалізується в різноманітних формах і за своєю суттю є потенційно варіативним феноменом;

– професійна безпека – це системне утворення, яке піддається регулюванню та вміщує низку пов'язаних структурно-функціональних компонентів, що є інтегративною властивістю цілого (див. рис. 1).

У запропонованій моделі вихідними є суб'єктні, змістові та якісні характеристики особистості фахівця, які відповідають інтерпретаційному змісту суб'єктного, системного й синергетичного підходів: суб'єктний принцип → суб'єктні особливості, виражені в суб'єктно-особистісних характеристиках; системний принцип → змістові особливості, виражені в соціально-особистісних характеристиках; синергетичний принцип → якісні особливості, які є інтегративною ознакою професійної безпеки особистості. У структурі суб'єктно-особистісних характеристик виділено шість підструктур: 1) спрямованість особистості; 2) проєкції життєвого шляху людини або її самосвідомість; 3) здібності; 4) темперамент і характер; 5) психічні процеси та стани; 6) досвід суб'єкта.

У структурі соціально-особистісних характеристик виділено три підструктури: 1) сферу функціонування фахівця (сфера вибору професії, професійного навчання, професійної адаптації, сфера власне професійної реалізації; сфера професійної переорієнтації з наступним працевлаштуванням); 2) вікові особливості, пов'язані з професійною періодизацією особистості, де класично виокремлюють стадії оптанта, адепта, адаптанта, інтернала, майстра, автитета та наставника; 3) умови праці, які класично диференціюють на «нормальні», «складні» й «особливі».

З огляду на запропоновану структурно-ієрархічну модель професійної безпеки особистості необхідно віднайти місцезнаходження феномена задоволеності працею фахівців стресогенних професій та окреслити його параметрично-динамічний зміст прояву. Так, соціально-особистісні характеристики, пов'язані зі сферою функціонування, віковими особливостями оптанта та умовами праці, складають сукупність умов існування суб'єкта професійної діяльності, якими він опанував і здатен керувати, які на виході фактично визначають реальний зміст особистісно-професійної безпеки особистості, основним параметричним атрибутом якого є задоволеність працею, яка продукує домінуючий психологічний стан, що забезпечує захист професійних інтересів людини.

У межах нашого дослідження логічним є розгляд репрезентативного зв'язку між рівнем задоволеності працею та змістом мотиваційної детермінації професійної активності фахівців. Більше того, ми врахували професійний стаж фахівців, які працюють в емоційно напружених умовах діяльності.

Для емпіричного підтвердження сформульованих теоретичних положень щодо обґрунтування центральної позиції стану задоволеності працею в структурі професійної безпеки фахівців стресогенних професій та визначення правомірності використання запропонованих діагностичних засобів було проведено аналіз на вибірці медичних працівників (лікарів і медичних сестер), що склала 118 осіб. Науково-дослідницька робота здійснювалась на базі Луцької міської дитячої поліклініки та Волинської обласної інфекційної лікарні. Вибірку медичних працівників було диференційовано на чотири групи за двома критеріями: стажем та умовами професійної діяльності (група медичних працівників зі стажем професійної діяльності до 5 років (n=71), серед яких 36 медичних працівників працюють у поліклініці (група 1ЗВУ), а 35 – в інфекційній лікарні

(група 2ОсУ), та група медичних працівників із професійним стажем більше 5 років (n=47), серед яких 19 медичних працівників працюють у поліклініці (група 3ЗвУ), а 28 – в інфекційній лікарні (група 4 ОсУ).

Під час формування вибіркової сукупності було дотримано вимоги щодо її змістовності й еквівалентності, що виражалось у нормальному розподілі емпіричних даних з усієї вибірки.

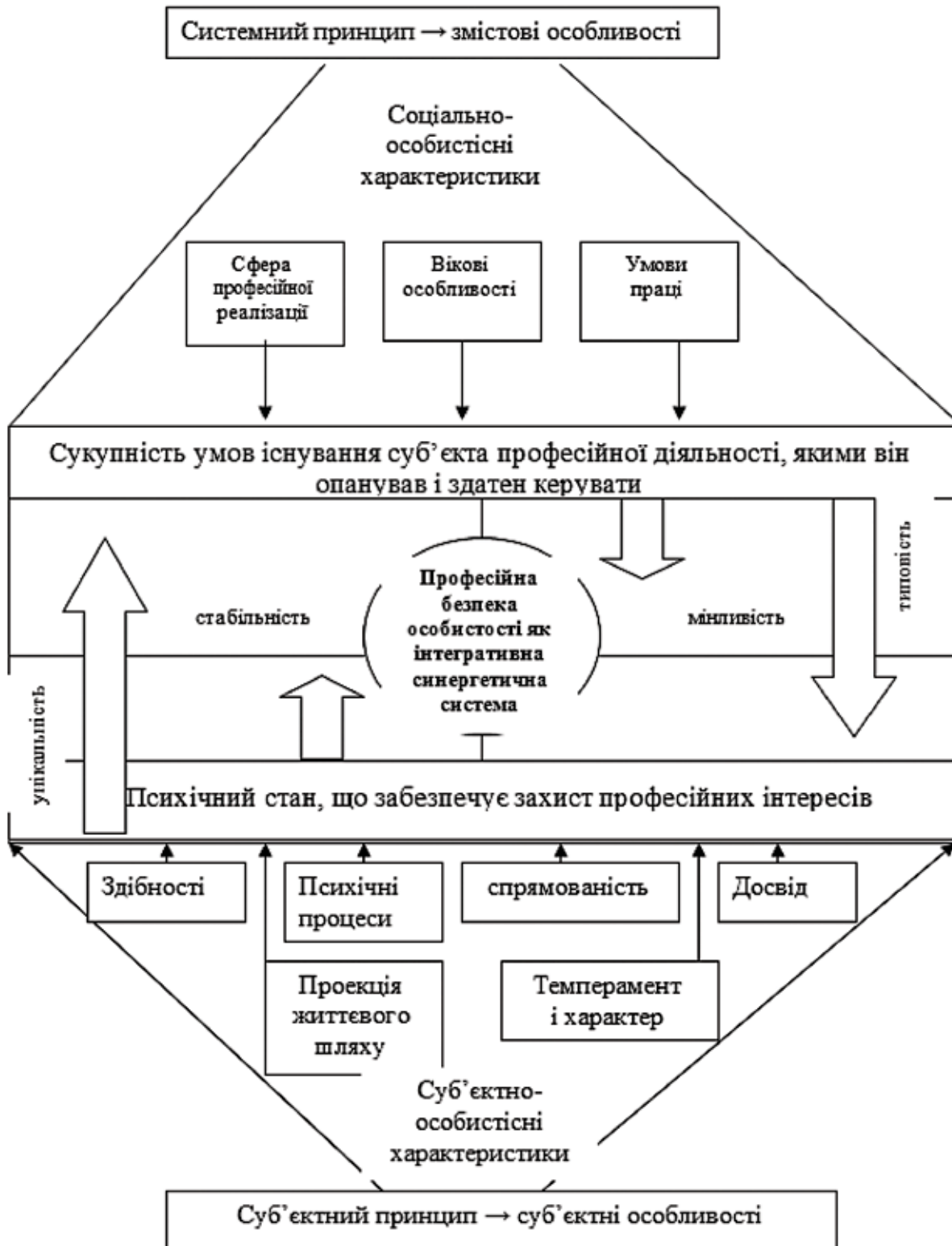

Рис. 1. Структурно-ієрархічна модель професійної безпеки особистості

Серед діагностичних методик використовувалися такі методики: визначення задоволеності працею А.В. Барташева та опитувальник для визначення джерел мотивації Дж. Барбуто й Р. Сколла. Під час обробки результатів констатувального експерименту використовувався t-критерій Ст'юдента для незалежних вибірок для встановлення статистично значущих відмінностей середніх значень діагностичних показників у виділеніх групах та кореляційний аналіз для встановлення взаємозв'язку між діагностованими показниками.

Середньогруповий зріз діагностичних показників методики визначення задоволеності працею показав відмінності в групах досліджуваних. Зокрема, це стосується зниження інтересу до роботи, рівня домагань у професійній діяльності та задоволеності взаєминами з керівництвом у медпрацівників зі збільшенням стажу роботи, які працюють у поліклініці й інфекційній лікарні. Хоча для медпрацівників поліклінік властива загальна тенденція зниження рівня задоволеності працею за іншими показниками, такими як задоволеність взаєминами зі співробітниками та задоволеність умовами праці. Однак

найвищим і відносно стабільним щодо врахування параметру стажу є показник переваги виконуваної роботи високому заробітку. Щодо тенденційних проявів рівня задоволеності працею медпрацівників інфекційних лікарень виокремлюється зростання показників задоволеності досягненнями в роботі та професійної відповідальності незалежно від їхнього стажу професійної діяльності (рівень достовірності від $p \leq 0,05$ до $p \leq 0,001$), що наведено на рисунку 2.

Середньогруповий зріз діагностичних показників методики визначення джерел мотивації представлено на рисунку 3.

До статистично значущих відмінностей у прояві показників джерел мотивації в групах медпрацівників, які працюють у поліклініках, за критерієм збільшення стажу роботи можна віднести збільшення ознак інструментальної мотивації та інтерналізації мети. Натомість у групах медпрацівників, які працюють в інфекційних лікарнях, спостерігається збільшення ознак внутрішньої мотивації та зовнішньої концепції «Я» (рівень достовірності від $p \leq 0,05$ до $p \leq 0,001$).

Узагальнення щодо обґрунтування стану задоволеності працею в структурі профе-

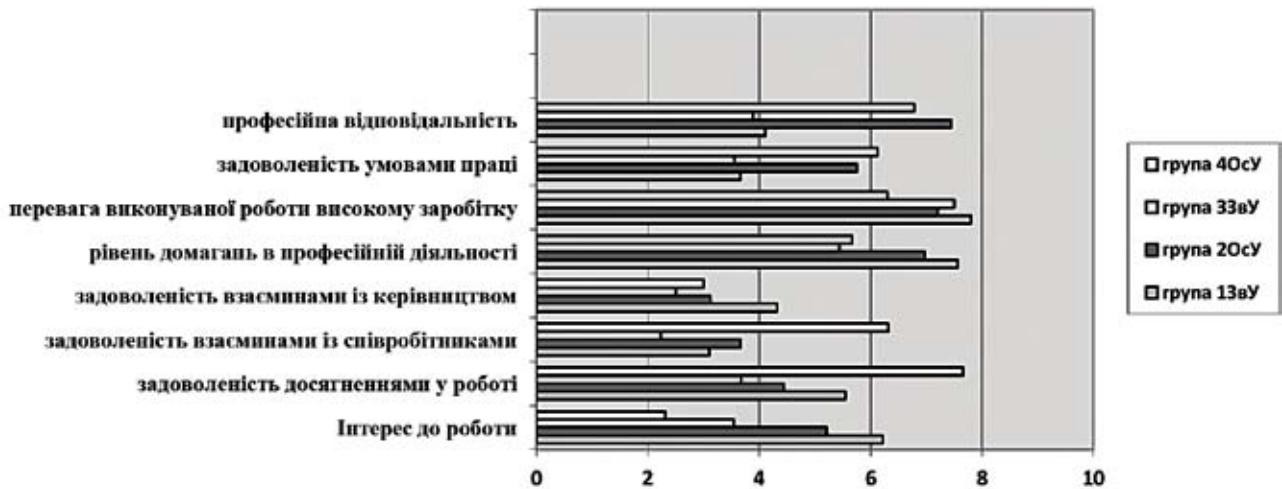

Рис. 2. Середньогруповий розподіл показників задоволеності працею в досліджуваних групах

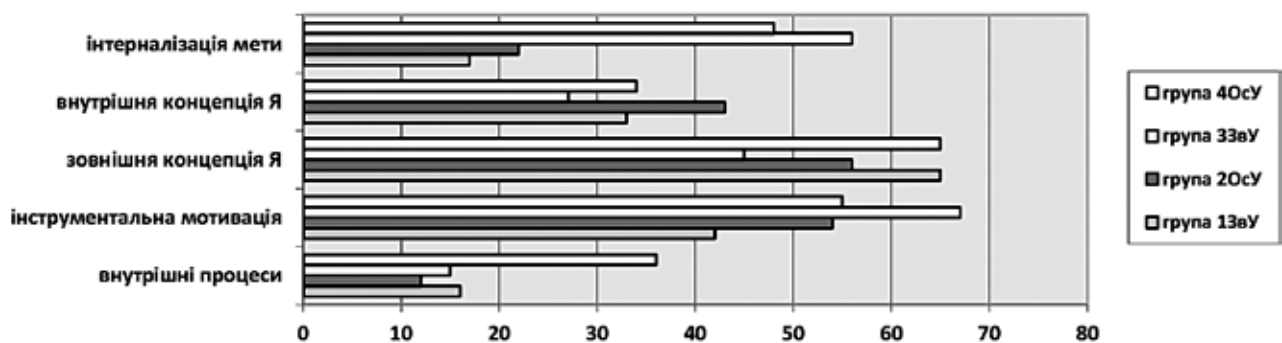

Рис. 3. Середньогруповий розподіл показників джерел мотивації в досліджуваних групах

сійної безпеки фахівців стресогенних професій потребує вивчення значущих взаємозв'язків між діагностованими показниками, для чого було використано кореляційний аналіз. У досліджуваних групи 1ЗВУ виявлено позитивний зв'язок між показниками «рівень домагань у професійній діяльності» та показниками «інструментальна мотивація» ($r=0,27$ при $p \leq 0,05$) та «зовнішня мотивація Я» ($r=0,35$ при $p \leq 0,01$). У досліджуваних групи 3ЗВУ зафіксовано позитивний кореляційний зв'язок між показниками шкал «перевага виконуваної роботи високому заробітку» та «інтерналізація мети» ($r=0,24$ при $p \leq 0,05$), а також між показниками «професійна відповідальність» та «інтерналізація мети». У досліджуваних групи 2ОсУ знаходимо позитивний кореляційний зв'язок між показником «перевага виконуваної роботи високому заробітку» з показниками «внутрішня концепція Я» ($r=0,24$ при $p \leq 0,05$) та «інтерналізація мети» ($r=0,34$ при $p \leq 0,05$). У досліджуваних групи 4ОсУ виявлено позитивний кореляційний зв'язок між показником «задоволеність досягненнями в роботі» з показниками «внутрішня мотивація» ($r=0,36$ при $p \leq 0,01$) та «внутрішня концепція Я».

Отримані результати дали змогу визначити модальні ознаки мотиваційної детермінації задоволеності працею в лікарів і медичних сестер, які працюють у різних умовах емоційної напруженості. Зокрема, у медичних працівників, які працюють у поліклініках, незалежно від стажу їхньої професійної діяльності виокремлюється так звана *інструментальна відповідальність*, яка проявляється в тому, що всі відповідальні моменти професійної діяльності цих фахівців зумовлюються підвищенням бажанням зовнішніх позитивних оцінок і винагород, на відміну від медпрацівників інфекційних відділень, у яких більш вираженою є модальна ознака *внутрішньої компетентності* задоволеності працею, що характеризується підвищенням прагненням відповідати власним стандартам рис, компетентності й цінностей. Загалом з огляду на опис виявлених взаємозв'язків можна стверджувати, що виявлені модальні ознаки мотиваційної детермінації задоволеності працею досліджуваних медпрацівників за психологічним змістом є не лише ознакою професійної нормативності цих фахівців, а й потужним особистісним ресурсом їх професійного зростання.

Висновки й перспективи. Запропоноване теоретичне та емпіричне обґрунтування задоволеності працею в структурі професійної безпеки фахівців стресогенних професій свідчить, що задоволеність працею можна

вважати інтегральною ознакою прояву професійної безпеки особистості. Перспективами подальшого вивчення проблеми вважаємо кваліфіковану деталізацію складення емпіричних програм із вивчення задоволеності працею фахівців різних спеціальностей відповідно до змодельованої структурно-ієрархічної організації професійної безпеки особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авдеева Н. Здоровье как ценность и предмет научного знания / Н. Авдеева, И. Ашмарин, Г. Степанова // Мир психологии. – 2000. – № 1. – С. 69–72.
2. Ананьев В. Психология здоровья как новая отрасль человекознания / В. Ананьев // Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. – 1998. – № 4. – С. 5–6.
3. Басалаева Н. Здоровье нации: стратегия и тактика / Н. Басалаева, В. Савкин // Валеология. – 1996. – № 2. – С. 15–17.
4. Водопьянова Н. Оценка уровня удовлетворенности качеством жизни / Н. Водопьянова // Практикум по психологии здоровья / под ред. Г. Никифорова. – М. : Питер, 2005. – С. 148–155.
5. Духневич В. Психологічне благополуччя професіонала: модель досягнення/дотримання (на прикладі професії психолога-консультанта) / В. Духневич // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2002. – Т. 4. – Ч. 3. – С. 57–63.
6. Каган В. Внутренняя картина здоровья и психосоматический потенциал индивида / В. Каган // Психогенные и психосоматические расстройства : тезисы научной конференции. – Тарту, 1988. – С. 13–28.
7. Корольов Д. Позитивне емоційно-оціночне ставлення до життя як умова прояву здібностей індивіда / Д. Корольов // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». – 2000. – № 8. – С. 38–41.
8. Лисицын Ю. Образ жизни и здоровье населения / Ю. Лисицын. – М. : Просвещение, 1982. – 244 с.
9. Лурия А. Внутренняя картина болезни и патогенные заболевания / А. Лурия. – 4-е изд. – М. : Педагогика, 1977. – 320 с.
10. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб. : Евразия, 1999. – 248 с.
11. Новий тлумачний словник української мови : в 4 т. / уклад. : В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконті, 1998–. – Т. 1. – 1998. – 910 с.
12. Парыгин Б. Социальная психология: проблемы методологии, истории и теории / Б. Парыгин. – СПб. : Санкт-Петербургский гуманитар. ун-т профсоюзов, 1999. – 592 с.
13. Первин Л. Психология личности: теория и исследования / Л. Первин, О. Джон. ; пер. с англ. М. Жамкочан ; под ред. Д. Постелова. – М. : Российская ассоциация искусственного интеллекта, 1997. – 607 с.
14. Психологія професійної безпеки: технології конструктивного самозбереження особистості : [колект. монографія] / [О. Лазорко, Ж. Вірна, Л. Акімова та ін.] ; за ред. Ж. Вірної. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 588 с.

15. Роджерс К. Взгляд на психотерапию: становление человека / К. Роджерс. – пер. с англ. – М. : Прогресс, 1998. – 480 с.

16. Санникова О. Эмоциональность в структуре личности / О. Санникова. – О. : Хорс, 1995. – 334 с.

17. Титаренко Т. Життєвий світ особистості: у

межах і за межами буденності / Т. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

18. Шамянов Р. Психология субъективного благополучия (к разработке интегративной концепции) / Р. Шамянов. – Саратов : Саратовский гос. ун-т, 2003. – 150 с.

УДК 159.953-796.83

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНОСТІ МНЕСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ БОКСЕРІВ ПОЧАТКОВОГО ПЕРІОДУ ПІДГОТОВКИ

Малик Я.К., старший викладач
кафедри педагогіки та психології
Харківська державна академія фізичної культури

На основі психодіагностичного обстеження 38 боксерів початкового періоду підготовки визначено особливості мнестичних функцій у спортсменів у змагальному та постзмагальному періодах. З'ясовано, що в боксерів в умовах змагальної діяльності спостерігається легке зниження функцій вербальної пам'яті у вигляді звуження обсягів і зниження міцності запам'ятовування, а також дефектів селективності. Встановлено, що ці порушення мнестичних функцій піддаються редукції в постзмагальному періоді.

Ключові слова: мнестичні функції, вербальна пам'ять, боксери, спортсмени, змагальна діяльність.

На основе психодиагностического обследования 38 боксеров начального периода подготовки определены особенности мнестических функций у спортсменов в соревновательном и постсоревновательном периодах. Выяснено, что у боксеров в условиях соревновательной деятельности наблюдается легкое снижение функций вербальной памяти в виде сужения объемов и снижения прочности запоминания, а также дефектов селективности. Установлено, что эти нарушения мнестических функций подвергаются редукции в постсоревновательном периоде.

Ключевые слова: мнестические функции, вербальная память, боксеры, спортсмены, соревновательная деятельность, постсоревновательный период.

Malyk I.K. CHARACTERISTICS OF BOXERS MEMORY FUNCTIONS PERFORMANCE DURING INITIAL PERIOD OF PREPARATION

Based on the psycho-diagnostic research, features of mnesic functions are defined in the 38 boxers of primary preparation in competitive and post-competitive period. It's defined, that boxers in the conditions of competitive activity have negligible reduction of verbal memory in the form of narrowing in volumes and decreasing in durability of memorizing and defects of selectiveness. It's considered that all these mnesic violations of functions are exposed to reduction in post-competitive period.

Key word: mnesic functions, verbal memory, boxers, athletes, competitive activity, post-competitive period.

Постановка проблеми. Проблема пошуку психологічних закономірностей змін психологічного здоров'я та відновлювання психічної діяльності спортсменів в екстремальних умовах їх професійного функціонування залишається актуальною для сучасної психологічної науки та практики.

Низку відхилень у стані здоров'я спортсменів за більш глибокого вивчення етіологічних механізмів їх виникнення може бути віднесено до стресогенних розладів – порушень функцій органів і систем, виникнення й розвиток яких найбільшою мірою пов'язується зі стресовими факторами. До речі, показано, що схильність до стресових впливів формується в осіб із певними психофізіологічними особливостями.

В окремих дослідженнях відзначається, що у 82,87% спортсменів, які займаються екстремальними видами спорту, спостерігаються дефекти функцій і психічної працездатності. У деяких випадках зниження психічної працездатності спортсменів є першими та/або домінуючими симптомами загального виснаження організму, що істотно впливає на ефективність їхньої професійної діяльності, проте далеко не повною мірою враховується на практиці [1; 4; 7].

Загальновизнано, що змагальний процес є одним із найсильніших стресорних впливів у житті спортсменів. Схильність до травм, невдалих виступів на змаганнях також може обумовлюватися станом хронічного стресу. Особливий інтерес у цю-